

Péter Bokody

Nakon paradigme: ikonografija i Giotto

Kompleksno pitanje sadržaja i ikonografije očituje se već u velikom broju mogućih pristupa problemu. Sadržaj prikaza može se razmatrati u svom izvornom povijesnom kontekstu, ali i u različitim kontekstima svoje kasnije povijesti. Nadalje, sadržaj prikaza, slično kao i kod drugih sustava znakova, može se istraživati izvan svakog povijesnog razdoblja, s naglaskom na promjenjive strukture vizualizacije. U određenoj mjeri - imajući u vidu široku paletu pristupa - ikonografija se može smatrati specifičnom povijesno-umjetničkom metodom, koja istražuje konvencionalne sadržaje prikaza u izvornim povijesnim kontekstima, ili se - pod imenom ikonologija - može predstaviti kao povijesno-umjetnička paradigma koja se usredotočuje na značenje prikaza na više razina. Smatram da je jedan način opisivanja sadašnjeg stanja ikonografije kao discipline (i, u određenoj mjeri, problem sadržaja u cjelini) rasprava o njezinom položaju u odnosu na druge paradigme povijesti umjetnosti (formalizam, socijalna povijest umjetnosti ili vizualna hermeneutika). Na temelju teorije znanstvenog napretka Thomasa Kuhna, ikonografija se može opisati kao da se nalazi u postparadigmatičkom stanju. Ikonologija (i ikonografija) ne smatraju se više vodećim paradigmatima povijesti umjetnosti. Međutim, ikonografija se, kao način bavljenja konvencionalnim sadržajem figurativnih prikaza, uspješno repositionirala kao jedna od strogih ili čvrstih metoda povijesti umjetnosti. Drugim riječima, propast ikonologije kao povijesno-umjetničke paradigme nije u potpunosti uništila ikonografiju kao metodu. To se može potvrditi činjenicom da je ikonografija danas integralni element vizualne hermeneutike i socijalne povijesti umjetnosti. Glavni razlog za to u vizualnoj hermeneutici jest taj da određeni vizualni aspekti prikazivanja mogu biti mjereni u odnosu na svoj sadržaj. Također, čak ako ikonografija više ne slovi kao mjesto konačnog i isključivog značenja radova, rekonstrukcija izvornog sadržaja vrijedna je komponenta za razumijevanje njihovih izravnih ili subverzivnih značenja te, kasnije, recepcije. Ova nastojanja mogu upućivati na to kako se odnos između vizualne hermeneutike, socijalne povijesti umjetnosti i ikonografije danas može smatrati ne samo mirnim suživotom već i obostranom korisnom suradnjom, a potencijalna sinergija između njih može se opisati primjenjujući dinamičan interpretativni model Paula Ricoeura, koji razlikuje smisao i značenje djela. U članku se istražuju tri freske iz Italije, datirane netom prije i poslije 1300. godine i atribuirane Giottu di Bondoneu: *San Inocenta III.* u Gornjoj crkvi u Asizu (oko 1290.), alegorija *Poslušnosti* u Donjoj Crkvi u Asizu (oko 1310.) i alegorije *Pravde i Nepravde* u kapeli Areni u Padovi (1303.-1305.). Ta se djela mogu smatrati meta-slikama, budući da razmatraju problem reprezentacije. Nadalje, čini se da je u navedenim djelima vizualna samorefleksivnost također kombinirana s inovativnom upotrebom ikonografskog sadržaja. Važnost sadržaja u ovim primjerima pokazuje da je za Giotta sadržaj ključno pitanje, što bi moglo dodatno promijeniti opće mišljenje o njegovu umjetničkom stvaralaštvu i razumijevanju ikonografije općenito.